

Az uniós polgár családtagjainak jogi helyzete az Európai Bíróság legújabb jogeseiben, különös tekintettel a Zambrano-doktrína alkalmazására

Az Európai Unió Bírósága számos jelentős ügyben foglalkozott már az uniós polgárság kategóriájának, illetve a kapcsolódó jogoknak a jellegével és a tagállami állampolgársági bevándorlási politikára tett hatásával. Az uniós polgárság kategóriája ugyanis nemcsak a tagállamok állampolgárainak, hanem azok családtagjainak is jogokat biztosít meghatározott feltételek fennállása esetén.

Ezeket a feltételeket és körülményeket számos uniós másodlagos jogforrás szabályozza, melyek közül kiemelkedik a 2004/38/ EK irányelv.² A 2004/38/ EK irányelv rendelkezéseinek alkalmazása feljogosítja a harmadik állambelit minden további adminisztratív feltétel teljesítése nélkül (tartózkodási engedély vagy vízum) arra, hogy egy másik tagállam területére lépjen és ott tartózkodjon. 2004/38/EK irányelv az uniós polgársághoz kapcsolódó szabadságokat, illetve az egyenlő bánásmód követelményét is kiterjesztette az uniós polgárok harmadik országbeli családtagjaira. Külön érdekesség, hogy az a harmadik állambeli családtag, aki legalább már 5 éve tartózkodik folyamatos jelleggel az uniós polgárral a második tagállam területén, huzamosabb tartózkodásra jogosulttá válik³, ami *önálló* jogon feljogosítja őt a munkavállalásra, vagy vállalkozás alapítására, és ebben a tekintetben az ottani állampolgárokkal való egyenlő bánásmódra.⁴

Mindazonáltal az így biztosított jogok főszabály szerint *származékos* jellegűek és függenek a családtag jogállástól. További korlát, hogy amennyiben az uniós polgár nem él a szabad mozgás jogával, akkor nem alkalmazhatók a 2004-es irányelv rendelkezései, így a helyzet teljes egészében a belső jog szabályozásának hatálya alatt marad, ezáltal a harmadik állambeli jogi helyzete is.⁵

Így elkerülhetetlen, hogy az uniós jogi szabályozáshoz kapcsolódva, azok implementálásával egyidejűleg a tagállamok felülvizsgálják a harmadik állambeliekre vonatkozó rendelkezéseiket és gyakorlatukat is.

Az uniós polgárság szabályozása, illetve a kapcsolódó harmadik állambeliek jogi helyzete alapvetően érintette és megváltoztatta a tagállamok bevándorlási politikáját is. Ezt a folyamatot gyorsította fel a szabadság, biztonság, jog érvényesülésén alapuló térség keretei között a Tamperei⁶ és a Stockholmi Programot⁷ követően megalkotott irányelvek sora is, melyek már közvetlenül a tagállamok területén élő harmadik állambeliek jogállásának szabályozásával foglalkoztak.

---

¹ Szegedi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kara, Nemzetközi jogi és Európa-jogi Tanszék, egyetemi adjunktus.

² Az Európai Parlament és a Tanács 2004/38/EK irányelve (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról (HL L 158, 30/04/2004 o. 0077 – 0123)

³ 2004/38/EK irányelv 16. cikk, 17. cikk.

⁴ 2004/38/ EK irányelv 23-24.cikk.

⁵ C-175/78 The Queen kontra Vera Anne Saunders [1979] EBHT I-1129.

⁶ Presidency Conclusions, Tampere European Council - Presidency Conclusions - 15 and 16 October 1999.

⁷ A Stockholmi Program – A polgárokat szolgáló és védő, nyitott és biztonságos Európa [Hivatalos Lap L 115., 2010.5.4.].

Jelenleg a harmadik államok polgáira vonatkozó uniós jogi rendelkezések szerint egy harmadik állambeli a következő esetekben érvényesíthet uniós jogot:⁸

1. Származékos jelleggel egy uniós polgár családtagjaként

2. Az állampolgársága szerinti állam és az Európai Unió közötti nemzetközi megállapodás rendelkezései szerint.⁹

3. Önálló jogon, közvetlenül az uniós jog alapján, irányelvek formájában szabályozva.¹⁰

Az Európai Bíróság joggyakorlata is további hatást gyakorolt az uniós polgárok családtagjainak, illetve közvetett módon a harmadik állambeliek jogállására is. A Bíróság esetjogában számos olyan jogesetre bukkanhatunk, amelyek az uniós polgárok harmadik állambeli családtagjainak jogi helyzetével foglalkozik.¹¹ Ezek az esetek a harmadik állambeliek származékos jogállását feltételezik, és leginkább az uniós polgár jogainak érvényesítéséről van szó, melyet a család egységének, a családi élet tiszteletben tartása mellett teljessé tesz a harmadik állambeli családtag jogainak védelme.¹² Mindazonáltal olyan jogi helyzeteket vizsgálnak, melyek vonatkozásában nem találunk egyértelmű rendelkezéseket az uniós jog másodlagos forrásaiban, viszont az alapszerződések egyes cikkelyeinek fényében az uniós polgárság tartalma tovább alakítható.

I. Az uniós polgár és a családtag jogi helyzetének érvényesítése az Európai Bíróság esetjogában

Az Európai Bíróság korai esetjogának vizsgálata után általánosan megállapítható, hogy az uniós polgár családtag egyenlő jogi helyzetét biztosító rendelkezésekre csak akkor lehetett hivatkozni, amennyiben az uniós polgár a szabad mozgás jogával használva élt egy másik tagállamban való tartózkodás jogával és ennek során a nem uniós polgár családtag is vele tartott.¹³ Tisztán belső jogi, tehát határon átnyúló elemet nem tartalmazó esetekben a Bíróság nem érvényesítette az uniós polgárokra vonatkozó rendelkezéseket,¹⁴ illetve az uniós

---

⁸ Schiffner Imola: A harmadik államok állampolgárainak jogi helyzete az Európai Unióban, avagy az uniós denizenship jogállása. p.74. In Miskolci Jogi Szemle, 10:(1), 2015. pp. 70-93.

⁹ Így a legnagyobb jelentősége az Európai Uniónak az Európai Gazdasági Térség országaival (jelenleg Izland, Liechtenstein, Norvégia) kötött megállapodásának, a Svájjal kötött megállapodásnak, illetve a Törökországgal kötött EGK-Törökország Társulási Megállapodásnak van.

Meg kell említeni az Oroszországgal, a szovjet utódállamokkal, az Euro-mediterrán Partnerség országaival, az afrikai, Karib-tengeri és Csendes-óceáni (a továbbiakban: AKCS) térség államaival, a Stabilizációs és Társulási Megállapodás keretében 6 balkáni állammal kötött nemzetközi megállapodásokat is, melyek egyes uniós jogosultságokat szintén biztosítanak az érintett harmadik állambelieknek.

¹⁰ Az EUMSZ. 227. és 228.cikke, illetve az EU Alapjogi Chartájának 43. és 44. cikke alapján, az Európai Unió speciális irányelveinek hatálya alá tartozó harmadik állambeliként (diák, kutató, munkavállaló) illetve huzamos tartózkodási engedélyre jogosultként a 2003/109/EK irányelv rendelkezései szerint.

¹¹ Különösen fontos mérföldkönek számít a Metock-ügy, amely ügyben egy kameruni állampolgár tartózkodási engedélyért folyamodott az ír hatóságokhoz arra hivatkozva, hogy ő egy uniós polgár családtagja. Az ír hatóságok elutasították kérését, arra hivatkozva, hogy nem teljesíti a tartózkodás feltételeit, amely egy másik tagállamban megelőző jogszerű tartózkodás ténye. A Bíróság azonban kijelentette, hogy a HÁP családtag szabad mozgáshoz való joga nem függhet attól, hogy egy tagállamban már jogszerűen tartózkodott ezt megelőzően para.58.-C-127/08. (2008) ECR I 6241.

¹² Baumbast-ügy, MRAX-ügy, Carpenter-ügy, Orfanopolous-ügy, Akrich-ügy, Bizottság kontra Spanyol Királyság-ügy, Bizottság kontra Németország-ügy, lsd a témában Gyeney Laura: A családi élet tiszteletben tartásának követelménye az Európai Bíróság migrációs tárgyú döntéseiben a strasbourgi joggyakorlat fényében, Iustum Aequum Salutare, III. 2007/3. · 95–113.

¹³ Gyeney Laura: Legális bevándorlás az Európai Unióba, különös tekintettel a családi élet tiszteletben tartásának jogára. PhD Disszertáció, Budapest, 2011. pp.104-105.

¹⁴ C-175/78 The Queen kontra Vera Anne Saunders [1979] EBHT I-1129. „a munkavállalókat megillető szabad mozgás joga nem érvényesíthető tisztán belső tagállami helyzetekben, tehát amennyiben a helyzetet semmi nem kapcsolja az uniós joghoz.”

jog nem volt alkalmazható a családtag helyzetére sem.¹⁵ Ez alól csak akkor engedett kivételt¹⁶ a Bíróság, amennyiben bizonyítható volt, hogy az uniós polgár már érvényesítette korábban a szabad mozgás jogát.¹⁷ Ebben az esetben a saját tagállammal szemben is hivatkozhatott az uniós jogra, akár a családtag jogi helyzetét illetően is.¹⁸

Ezt követően azonban változás volt tapasztalható az Európai Bíróság megközelítésében.

A változás előszeleként először a *Zhu/Chen-ügyben*¹⁹, majd a *Garcia Avello-ügyben*²⁰ döntött úgy a Bíróság, hogy valódi határon átnyúló elem hiányában is úgy oldja meg az ügyet mintha az uniós polgárok éltek volna a szabad mozgás jogával. Tehát az uniós joggal akkor is megvan a kapcsolódás, ha az uniós polgár az egyik tagállam állampolgárságával rendelkezik és egy másikban él.

A *Zhu/Chen ügyben* erre az adott lehetőséget, hogy az uniós jog rendelkezéseire hivatkozó harmadik állambeli állampolgár azon az alapon kérte az uniós jog alkalmazását ügyében, hogy az *uniós polgár eltartásáról gondoskodó családtagként* definiálta magát. Az ügyben egy kínai állampolgárságú asszony adott életet Észak-Írországban (Belfastban) lányának, Catherine Zhunak. Az ír állampolgársági törvény alapján, bárki, aki az ír szigeten születik, ír állampolgárságot szerez, amennyiben nem jogosult más állam állampolgárságára. Mivel a csecsemő nem volt jogosult sem a kínai, sem a brit állampolgárságra, ír állampolgár (és egyben uniós polgár) lett. Ezután ír állampolgárként és uniós polgárként igényt tartott arra, hogy az Egyesült Királyság területén maradjon, édesanyjával, mint családtaggal egyetemben. Nem sokkal a gyerek születését követően Wales területére költöztek, ahol az anya tartózkodási kérelmét elutasították.²¹

Az Európai Bíróság végül úgy találta meg a határon átnyúló elemet az ügyben, hogy bár az uniós polgár születése óta Nagy-Britannia területén tartózkodott és azt nem hagyta el, születését követően az észak-ír területekről Walesbe költözött anyjával és ott kívánt a tartózkodás jogával élni anyjával együtt. Így tulajdonképpen a határon átnyúló elem kategóriáját a Bíróság a saját döntésének szolgálatába állítva elérte azt, hogy az uniós polgárok közvetett, hipotetikus körülmények esetén is eleget tehetnek az uniós jog elvárásainak, anélkül, hogy a szabad mozgás jogával valójában éltek volna.

A *Garcia Avello-ügyben*²² még tovább ment a Bíróság, hiszen az uniós jog, az uniós polgárság kategóriája alapján a spanyol-belga kettős állampolgárok az egyik állampolgárságukat adó Belgiummal szemben hivatkozhattak az uniós jogra, anélkül, hogy éltek volna a szabad mozgás jogával, illetve bármilyen más módon megvalósult volna a határon átnyúló elem.

Az ügyben spanyol-belga kettős állampolgár gyermekek névviselési jogát illetően került összeütközésbe a spanyol és a belga tagállami szabályozás, miután a szülők szerették volna, ha gyermekeik a spanyol névhasználati szabályok szerint hordják a nevüket és ezt a kérés a belga hatóságok elutasították. Mivel a névviselésre vonatkozó szabályok

¹⁵ C-64/96, C-65/96 Uecker és Jacquet egyesített ügyek [1997] EBHT I-3171. „amennyiben az uniós polgár partner még nem élt az EU területén belül a szabad mozgás jogával, akkor a nem uniós polgár családtag sem érvényesítheti ezen jogát.” (para.24.)

¹⁶ Gyeney Laura: Aki a bölcsőt ringatja avagy az uniós polgárságú gyermeket nevelő, harmadik állambeli személy státusza a közösségi jogfejlődés fényében. p.116., In Iustum Aequum Salutare II., 2006/1–2.

¹⁷ C-115/78. J. Knoors kontra Staatssecretaris van Economische Zaken [1979] EBHT 00399.

¹⁸ Kochenov, Dimitry: A Real European Citizenship; A New Jurisdiction Test; A Novel Chapter in the Development of the Union in Europe.p.96., In Columbia Journal of European Law, 18/2011.

¹⁹ C-200/02. Kunqian Catherine Zhu és Man Lavette Chen kontra Secretary of State for the Home Department [2004] EBHT I-09925

²⁰ C-148/02 sz. Carlos Garcia Avello kontra Belga állam, [2003] EBHT I-11613.

²¹ Zhu/Chen-ügy, paras.11-16.

²² C-148/02 sz. Carlos Garcia Avello kontra Belga állam, [2003] EBHT I-11613.

meghatározása a tagállamok hatáskörébe tartozik, kérdés volt itt is, az uniós jogba tartozó kérdésről van-e szó, vagy teljesen belső jogba tartozó ügyről van szó.²³

Az uniós joghoz való kötődést az ügyben mindösszesen az jelentette, hogy a belga állampolgárságon kívül spanyol állampolgársággal is rendelkeztek a gyermekek.²⁴ A Bíróság úgy vélte, hogy ez elegendő az uniós jog alkalmazásához, hiszen az a tény, hogy a gyerekek egy tagállam állampolgárai, viszont tartózkodási helyük egy másik tagállam területén van, megadja a határon túli elemet.²⁵

A sorban következő *Zambrano-ügy*²⁶ jelentette mindeztől kezdve a legnagyobb előrelépést a korábbi állásponthoz képest, hiszen ebben az ügyben az uniós polgársággal nem rendelkező harmadik állambeli polgárok számára kívántak tartózkodási jogot biztosítani az uniós jog alapján, tisztán tagállami keretek között, az uniós polgár családtagjának jogán.

A házaspárnak két gyermeke volt, akik megkapták a belga állampolgárságát a hontalanságot elkerülendő, ugyanis a kolumbiai állampolgársági szabályozás nem biztosítja a kolumbiai állampolgárságot olyan kolumbiai szülőktől származó gyerekeknek, akik Kolumbia területén kívül születtek. Az ügyben a kolumbiai állampolgárságú szülők szerettek volna azon a jogon Belgiumban maradni, hogy kiskorú belga állampolgárságú gyermekeik ellátásáról kizárólag ők gondoskodnak.²⁷

A Bíróság döntésében szerepet játszott, hogy az uniós polgárok a harmadik állambeli családtagok-szülők-eltartásában, gondoskodásában éltek az EU területén, és amennyiben a szülőknek el kellett volna hagyni tartózkodási engedély hiányában az Unió területét, akkor a kiskorú gyermekek velük kellett volna, hogy tartsanak, ezzel elveszítve a lehetőséget az uniós polgárságból folyó jogok gyakorlására. A Bíróság álláspontja szerint így kivételesen biztosítható számukra a tartózkodási jog, amennyiben annak elutasítása esetén az uniós polgár gyermekek meg lennének fosztva uniós jogaik tényleges élvezetétől.²⁸

Haag szerint ez egyet jelent azzal, hogy a tagállamokat megakadályozzák abban, hogy elutasítsák azok tartózkodási jogát, akik kiskorú uniós polgárok eltartói. A Bíróság úgy tartja, hogy ha a hatóságok kiutasítanák a szülőket ilyen esetben, ezzel az uniós polgár gyermekek számára nem hagynának más lehetőséget az EU területének elhagyásán kívül, elveszítve az uniós polgárságból származó jogaik gyakorlásának lehetőségét.²⁹

Tehát a tagállami állampolgár az uniós polgárságon keresztül kiegészítő védelmet kaphat az Európai Uniótól, akár a saját tagállamával szemben is az uniós polgársághoz kapcsolódó jogok érvényre juttatása érdekében. Így a tagállami állampolgár jogi helyzetének védelme akár tagállami jogviszonyokban is az uniós jog hatáskörébe tartozhat, az Európai Bíróságot mintegy végső bírónak tekintve az állampolgársági kérdésekben.³⁰ Mindazonáltal az Európai Bíróság nem határozta meg pontosan, hogy a tagállam mely intézkedései teszik az uniós polgárságokhoz kapcsolódó jogok érvényesítését lehetetlenné, tehát teszik az uniós beavatkozást szükségessé.

Az új megközelítés szerint másrészt nincs különbség a szabad mozgás jogával élő, és az azt nem érvényesítő uniós polgár között az uniós jog alkalmazása szempontjából,

---

²³ Garcia Avello-ügy, para.25.

²⁴ Garcia Avello-ügy, para. 36.

²⁵ Garcia Avello-ügy, para. 27.

²⁶ C-34/09 Gerardo Ruiz Zambrano kontra Office national de l'emploi (ONEm) [2011] EBHT I-01177.

²⁷ Zambrano-ügy, paras.14-16.

²⁸ Zambrano-ügy, para.42.

²⁹ Haag, Maria: Case C-133/15 Chávez-Vilchez and Others – Taking EU Children's Rights Seriously.

<http://europeanlawblog.eu/2017/05/30/case-c-13315-chavez-vilchez-and-others-taking-eu-childrens-rights-seriously> (2017.10.31.)

³⁰ Kochenov im. p. 96.

amennyiben az intézkedés az uniós polgárságot érinti, az uniós polgárság kategóriája önmagában elég az uniós jog érvényesítéséhez.³¹

A Bíróság így az EUMSZ 20. cikkét az uniós polgárok számára közvetlenül jogállást garantáló, tagállammal szemben érvényesíthető rendelkezésként alkalmazza. Nem jelentett problémát a határon túli elem hiánya, illetve az sem, hogy az uniós polgárságukat az a tagállami állampolgárság határozta meg, amely tagállammal szemben az uniós polgársághoz kapcsolódó jogot érvényesítették az uniós jog alapján.

Ezzel a Bíróság megállapította egy korábban tisztán belső jogi helyzetnek tekintett esetről is, hogy az uniós jog hatálya alá tartozik pusztán azért, mert az uniós polgárság lényegét, az ahhoz kapcsolódó jogokat korlátozta. Ahogy a Zambrano-döntés fogalmaz: „*az uniós polgár jogállásához tartozó jogok tényleges élvezetének*”³² biztosítása érdekében vált az uniós jog alkalmazhatóvá,³³ tehát az uniós polgárok az EUMSZ 20. cikkére hivatkozva felléphetnek a tagállamukkal szemben abban az esetben is, ha előzetesen nem éltek a szabad mozgás jogával.

Az uniós jog kedvezményeinek kiterjesztése a szabad mozgáshoz való jogát és a letelepedés szabadságát nem gyakorló uniós polgárra (a továbbiakban: statikus uniós polgár) mindazonáltal igazolható azzal az uniós jogban elfogadott elvvel, miszerint tilos az állampolgárságon alapuló megkülönböztetés és a Bíróság szerint egyenlőtlen helyzet alakult volna ki, amennyiben az uniós jog hatálya alól automatikusan kiveszik azokat a helyzeteket, melyekben nincs határon átnyúló elem. Ez azt jelentette volna ugyanis, hogy az uniós jog alkalmazása, az uniós polgársághoz kapcsolódó jogok érvényesülése szempontjából különbség van az aktív és nem aktív uniós polgárok között, miközben az uniós polgárság egyik legfőbb célja a közös európai identitás megeremntése.³⁴

Ez a döntés mindenképpen új megvilágításba helyezte az Európai Bíróság esetjogát, egy sokkal liberálisabb szemléletről tett tanúbizonyságot az uniós polgárság és a harmadik állambeli családtag jogi helyzetét illetően. Viszont az uniós jog ilyen széleskörű, tagállami szabályozási monopóliumokat érintő alkalmazása további kérdéseket vet fel, melyeket a Bíróságnak még a későbbiekben kellett megválaszolnia.

Mindazonáltal a Bíróság álláspontjából az derül ki, hogy döntését az eset speciális, egyedi körülményei indokolták, így a kérdéses jogvita értelmezése esetről-esetre más döntés eredményezhet. Így nem lehet kijelenteni, hogy valamennyi uniós polgársághoz kapcsolódó jog érvényesítése uniós védelem alá kerül, függetlenül attól, hogy élt-e az uniós polgár a szabad mozgás jogával. A Zambrano-ügy utáni joggyakorlat is alátámasztani látszott, hogy a Bíróság csak eseti jelleggel és kivételesen alkalmazza a doktrínát.

II. A Zambrano-helyzet vagy mégsem?

A *McCarthy*³⁵ és *Dereci-ügyben*³⁶ a Bíróság máris a Zambrano-ügy speciális körülményeivel indokolta az eltérő döntés meghozatalát.

A *McCarthy-ügyben* a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az a tény, hogy McCarthy asszonyt elválasztják a férjétől, nem jelenti a család egységéhez való jog, és a családi élet korlátozásánál fogva, hogy McCarthy asszony kénytelen lesz elhagyni az EU területét, ha

³¹ Van Eijken, Hanneke - de Vries, Sybe: A new route into the Promised Land? Being a European Citizen after Ruiz Zambrano. p.704 és p.712. In European Law Review, 1/2011,

³² genuine enjoyment test

³³ Zambrano-ügy, para.42.

³⁴ Gyeney Laura: Uniós polgárság: a piacorientált szemlélettől való elszakadás göröngyös útja a Rottmann-, a Zambrano-, a McCarthy- és a Dereci-ügyek analízise, p.162., In Iustum Aequum Salutare VIII., 2012/2.

³⁵ C-434/09 Shirley McCarthy v. Secretary of State for the Home Department, [2011] EBHT I-03375.

³⁶ C-256/11 Murat Dereci és mások v. Bundesministerium für Inneres.[2011] EBHT I-11315.

férjével szeretne maradni. Mindazonáltal a Zambrano-ügyhöz hasonlóképpen meg lesz fosztva uniós polgársághoz kapcsolódó jogainak érvényesítési lehetőségétől, még úgy is, hogy erre nem kényszerítik.

A Bíróság azzal érvelt, hogy McCarthy asszony ügye nem tartozik az uniós jog hatálya alá, hiszen McCarthy asszony még nem élt a szabad mozgás jogával.³⁷ Érthető a Bíróság korábbi gyakorlatát tekintve, de ellentétes a Zambrano-ügy forradalmi megállapításaival.

Az indoklás akár a Zambrano-ügy előtti bírósági gyakorlat összefoglalása is lehetne. A Bíróság kifejti, hogy ha a szabad mozgáshoz való jogát sohasem gyakorló McCarthy asszony helyzetében lévő uniós polgár számára lehetővé tennénk, hogy a 2004/38 EK irányelvre hivatkozzon, akkor ez oda vezetne, hogy anélkül élvezhetné a házastársával való családdegysítés tekintetében az irányelv előnyeit, hogy az irányelv céljainak – a szabad mozgás megvalósítása és megkönnyítése – eleget tenne, és hogy az irányelv valamely feltételének, meg kellene felelnie.³⁸

Volt azonban egy olyan szempont az ügyben, amely már a Zambrano-ügyben is felmerült, és itt akár a Bíróság eltérő döntését is eredményezhette volna. Ahogy arra a Bíróság már a *Metock-ügyben*³⁹ is rámutatott, minden tagállam részese az Emberi Jogok Európai Egyezményének. Az Egyezmény 8. cikkének (1) bekezdése biztosítja a családi élet tiszteletben tartásához való jogot, mely sérülhet, ha az egyéntől megtagadnák az olyan országba való beutazást vagy az olyan országban való tartózkodást, amelyben a közeli hozzátartozói élnek.⁴⁰

Így, ahogy az ügyben eljáró főtanácsnok is kifejtette véleményében, a McCarthy-ügyben akár az is felmerülhetett volna, hogy a Bíróság felhívja a tagállam figyelmét ezen alapjogi kötelezettségre, és ezen az alapon biztosít az Egyesült Királyság tartózkodási jogot a harmadik állambeli házastársnak.⁴¹ Az Európai Bíróság azonban a McCarthy-ügyben hozott ítéletében nem említette a családi élet tiszteletben tartásának jogát, mint releváns szempontot a döntés meghozatalakor.

A *Dereci-ügyben*⁴² öt harmadik állambeli folyamodott huzamosabb tartózkodási jogért a család egységére hivatkozva. A Bíróság a Zambrano-doktrínát azzal egészítette ki, hogy kifejtette, az uniós jogosultságok lényegesen csak akkor kerülnek veszélybe, ha az uniós polgárnak a tagállam családtagot érintő döntése miatt az egész Európai Unió területét el *kell* hagynia.⁴³ Ez a helyzet a Bíróság megítélése szerint nem állt fenn, még úgy sem, hogy a család egységének érdekében Derecinek valójában ez az egy lehetősége maradt, mivel a másik szülő ténylegesen képes volt gondoskodni az uniós polgár gyermekéről.

Ahhoz, hogy a Zambrano-tesztet alkalmazhassák olyan helyzetnek szükséges fennállnia, amely eredményeként az uniós polgár valójában kénytelen elhagyni nemcsak azon tagállam területét, amelynek állampolgára, hanem egyáltalán az Unió egészének területét is.

A Bíróság szerint „Következésképpen pusztán az a tény, hogy gazdasági okokból vagy a családi egységnek az Unió területén történő fenntartása érdekében valamely tagállami állampolgár számára kívánatosnak tűnhet, ha családtagjai, akik nem rendelkeznek egyetlen tagállam állampolgárságával sem, vele együtt az Unió területén tartózkodhatnak, önmagában nem elegendő annak megállapításához, hogy az uniós polgár kénytelen volna elhagyni az Unió területét e tartózkodási jog megadásának megtagadása esetén.”⁴⁴

³⁷ McCarthy-ügy, para.45.

³⁸ McCarthy-ügy, para.42.

³⁹ C-127/08 Blaise Baheten Metock és társai kontra Minister for Justice, Equality and Law Reform [2008] I-06241.

⁴⁰ Metock-ügy, para.79.

⁴¹ Juliane Kokott főtanácsnok indítványa, 2010. november 25.(C-434/09 McCarthy-ügy), para.60.

⁴² Murat Dereci és mások v. Bundesministerium für Inneres [2011] I-11315.

⁴³ Dereci-ügy, para.66.

⁴⁴ Dereci-ügy, paras.66-68.

Össességében elmondható, hogy a „az uniós polgársághoz kapcsolódó jogok tényleges élvezetének” védelme a Bíróság megítélése szerint nem merül fel olyan ügyekben, a kérelmezőknek lehetőségük van egy másik tagállam területén tartózkodni, illetve ahol mindösszesen érzelmi és gazdasági kíváncságot a család egybentartásának igénye.

Így kijelenthető, hogy a Zambrano-ügy egyik speciális körülménye mindenképpen az uniós polgár eltartottsága, az a függőségi viszony, mellyel ahhoz a harmadik állambelihez kapcsolódik, akit kitoloncolni kívánnak a tagállamból és ez a gondoskodás nem garantálható más módon, mint harmadik állambeli tartózkodási jogának megadásával. Ennek megfelelően születtek olyan ítéletek is a Bíróságon, ahol az eltartotti viszony fokozott vizsgálata jelentőséget kapott és a Bíróság részletesen elemezte a kiskorú uniós polgár és a szülők viszonyát.

III. Az eltartotti viszony vizsgálata a Bíróság esetjogában

Az *Iida-ügyben*⁴⁵ egy japán állampolgárságú apa az Ausztriában élő uniós polgár lányának jogán igényelt tartózkodási jogot Németországban. A Bíróság azonban pont a Zambrano-ügyben alkalmazott tesztet felhasználva elutasította Iida kérelmét.

A Bíróság indoklásában kifejtette, hogy bár az uniós jog alapján az uniós polgár családtagjai is jogosultságokkal rendelkeznek, ezek a jogosultságok mindvégig származékos jellegűek maradnak, nem értelmezhetők és nem érvényesíthetők az uniós polgár szabad mozgáshoz való jogának gyakorlása hiányában, annak kiegészítéseként foghatók fel.⁴⁶ Ez fokozottan érvényesül a kisgyermek tartózkodási jogának gyakorlásakor, melynek kapcsán a Bíróság a Zhu/Chen illetve a Zambrano-ügyben is elismerte, hogy a kiskorú harmadik állambeli gondviselőjének tartózkodási jogának megadása ilyenkor elengedhetetlen.⁴⁷

Mindazonáltal a Bíróság rámutatott egy olyan szempontra is az ügyben, mely megkülönböztette azt a korábbi jogesetektől. A harmadik ország állampolgárságával rendelkező felperes ugyanis nem a fogadó tagállamban kérelmezett tartózkodási jogot, amelyben uniós polgár házastársa és leánygyermeké tartózkodott, hanem Németországban, ezen személyek származási tagállamában.⁴⁸

A Bíróság ez alapján azt állapította meg, hogy az a tény, hogy a harmadik állambeli apja nem kapott tartózkodási engedélyt, az uniós polgár gyermekét nem akadályozta abban, hogy uniós jogával élve szabadon mozogjon a tagállamok területén illetve hogy egy származási országától eltérő másik tagállamban (Ausztria) tartózkodjon.⁴⁹ Így a jogkérdés még a Zambrano-teszt alkalmazása mellett sem tartozik az uniós jog hatálya alá, illetve az uniós polgár nem kényszerül az EU területének elhagyására, hiszen a gyermek anyja jogszerűen tartózkodik a tagállamok területén.

Mindazonáltal az ügyben megjelenik a családi élethez való alapjog érvényesülésének vizsgálata is, melynek alkalmazása a korábbi esetekben is felmerült, mint a harmadik állambeli családtag jogi helyzetének uniós jog szempontjából való értékelésének egyik eleme. Az EU Alapjogi Chartájának családi életre vonatkozó rendelkezései azonban nem voltak alkalmazhatók az ügyben, hiszen a Charta alapjogi rendelkezései csak az uniós jog

⁴⁵ C-40/11 Yoshikazu Iida kontra Stadt Ulm, 2012. november 8. <http://curia.europa.eu>.

⁴⁶ C-40/11 Iida-ügy, para.67.

⁴⁷ C-40/11 Iida-ügy, para.69., Ez az eltartotti viszony vezet ahhoz, hogy az uniós polgár az ilyen elutasító határozat következményeképpen valójában kénytelen elhagyni nemcsak azon tagállam területét, amelynek állampolgára, hanem egyáltalán az Unió egészének területét is.

⁴⁸ C-40/11 Iida-ügy, para.73., A felperes nem kérelmezte a 2003/109 irányelv szerinti „huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező” jogállást illetve fennálló tartózkodási engedélye meghosszabbítható lett volna.

⁴⁹ C-40/11 Iida-ügy, para.74.

végrehajtása során kerülhetnek érvényesítésre a tagállamban, akár a tagállami intézkedésekkel szemben is.⁵⁰

Az *O. és S. egyesített ügyekben*⁵¹ olyan asszonyok voltak a kérelmezők, akik nem uniós állam állampolgáraiként (ghánai, algériai) Finnországban mentek férjhez és a házasságból született gyermekük finn állampolgárságot szerzett. Mindkét házasság válással végződött, melynek során a harmadik állambeli asszonyok kapták meg az uniós polgár gyermekek felügyeleti jogát. Később mindkét asszony újra férjhez ment nem uniós polgárokhoz és újabb gyermekük született. A harmadik állambeli férjek tartózkodási jogot kérelmeztek a fogadó államtól arra hivatkozva, hogy *házastársuk gyermeke* uniós polgár. Az illetékes tagállami hatóságok a kérelmezők tartózkodási jogát megtagadták biztos megélhetés hiányára hivatkozva.

A Bíróság az eset vizsgálata során újra azzal a ténnyel szembesült, hogy az uniós polgár harmadik állambeli családtagjára vonatkozó uniós irányelvek nem alkalmazhatók az ügyekben, hiszen az uniós polgár gyermekek nem éltek a szabad mozgás jogával.⁵² Így a Bíróság figyelme a Zambrano-ítéletben alkalmazott szempont felé fordult, miszerint kérdés, hogy a tagállami elutasítás megfosztja-e az uniós polgárt az uniós polgárságból következő jogok lényeges élvezetétől?

A Bíróság meg kellett, hogy állapítsa, hogy a jelen ügyek tényállása egy nagyon lényeges ponton különbözik a Zambrano-ügy körülményeitől. Mégpedig abban, hogy az uniós polgár gyermekek felett a kérelmező harmadik állampolgárok nem gyakoroltak felügyeleti jogot, nem állt fenn függőségi viszony a kérelmező és az uniós polgár gyermek között. Ahogy a Bíróság megjegyezte a finn uniós polgár gyermekek sem jogilag, sem pénzügyileg, sem érzelmileg nem függték mostohaapjuktól, ezáltal a kapcsolat az uniós polgárral erősen közvetett jellegű volt.⁵³ Tehát hiába élnek a harmadik állambeli férfiak egy háztartásban az uniós polgár gyermekek édesanyjával, mivel az anyák állandó tartózkodási joggal bírnak a fogadó állam területén és megélhetésük biztosított, a mostohaapák tartózkodási jogának megtagadása esetében sem lennének arra kényszerítve, hogy elhagyják az Unió területét és ezáltal lemondjanak az uniós jogaik tényleges érvényesítéséről.⁵⁴

A Bíróság megismételte a Dereci-ügyben tett kijelentését, miszerint csupán az a vágy, hogy a család együtt maradjon nem elegendő és a tartózkodási jog megtagadása nem jelenti azt, hogy az uniós polgár gyermekeknek el kellene hagyniuk az Unió területét.⁵⁵ Mindazonáltal ha ezen uniós polgárok édesanyja úgy döntene, hogy a családi egység fenntartása érdekében elhagyja az Unió területét, az nem annak lenne elkerülhetetlen következménye, hogy házastársuktól megtagadták a tartózkodási jogot.⁵⁶

Az *Ymeraga és Ymeraga-Tafarshiku-ügyben*⁵⁷ koszovói állampolgárok voltak a kérelmezők. Kreshnik Ymeraga 15 éves korában érkezett Luxemburgba, ezt követően pedig tanulmányokat kezdett, és munkát vállalt. A Ymeraga házaspár és két további gyermekük követte őt Luxemburgba és valamennyien nemzetközi védelem iránti kérelmet nyújtottak be. Miután a nemzetközi védelem iránti kérelmüket a luxemburgi hatóságok elutasították, az Ymeraga házaspár és Kreshnik Ymeraga két testvére Kreshnik Ymeragával való családdegysítés címén tartózkodási engedély iránti kérelmet nyújtott be. E kérelmet

⁵⁰ C-40/11 Iida-ügy, para.81.

⁵¹ O. és S. kontra Maahanmuuttovirasto (C-356/11) és Maahanmuuttovirasto kontra L. (C-357/11). egyesített ügyek, 2012. december 6. <http://curia.europa.eu>.

⁵² O. és S. egyesített ügyek, para.42.

⁵³ O. és S. egyesített ügyek, para.38.

⁵⁴ O. és S. egyesített ügyek paras.47-48.

⁵⁵ C-256/11 Dereci-ügy, para. 68.

⁵⁶ O. és S. egyesített ügyek para.38.

⁵⁷ C-87/12 Kreshnik Ymeraga és társai kontra Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration, 2013. május 8. <http://curia.europa.eu>.

elutasították. Időközben Kreshnik Ymeraga luxemburgi állampolgárságot szerzett, így a Ymeraga házaspár az uniós polgár családtagjait megillető tartózkodási kártya kiállítása iránti kérelmet nyújtott be az illetékes miniszternél. Ezt a kérelmet is elutasították.⁵⁸

Indoklásában a miniszter kitért arra, hogy bár Kreshnik Ymeraga anyagilag hozzájárult a Koszovóban maradt családjának a költségeihez, nem tekinthető úgy, hogy a szüleit „eltartotta”. A hatóságok megalapozatlannak találták EJEE 8. cikkének megsértését is, azzal az indokkal, hogy Kreshnik Ymeraga szülei és testvérei tartózkodásának megtagadása nem akadályozza meg azt, hogy Kreshnik Ymeragával folytassák a Luxembourgba érkezésük előtti családi életüket.⁵⁹

Az ügyet az Európai Bíróság ismételen arra használta fel, hogy leszögezze, hogy a családtagot az uniós jog alapján megillető jogok csak származékos jellegűek és csak kivételes esetben érvényesíthetők akkor, ha az uniós polgár nem él a szabad mozgás jogával, ahogy Ymeraga se tette.⁶⁰ Ebben az esetben is bizonyítani kellett volna, hogy a tartózkodási jog megtagadása esetén az uniós polgár Ymeragát megfosztották volna az uniós jogok tényleges élvezetétől (Zambrano-ügy) és kénytelen lenne elhagyni az EU területét (Dereci-ügy). Így az a kíváncsi, hogy az uniós polgár szeretne együtt élni családtagjaival a tagállamok területén, nem elegendő ahhoz, hogy a tartózkodási jogot az uniós jog alapján biztosítsák a harmadik állambeli családtagoknak.⁶¹

Az ügy alapjogi vonatkozásai is hasonlóak voltak a korábbi jogesetekhez, így a Bíróság itt is megismételte az Iida-ügyben tett megállapításait, miszerint csak az uniós jog végrehajtása során kötelezhető a tagállam az uniós alapjogi rendelkezés betartására, így döntésének a családi élethez való jog fényében való meghozatalára.⁶² Mivel a Ymeraga család ügye a Bíróság megelőző döntéseinek figyelembe vétele mellett nem tartozik az uniós jog hatálya alá így a tartózkodási engedély megtagadásnak az alapvető jogokkal való összeegyeztethetősége sem vizsgálható jelen esetben.⁶³

Mindazonáltal az eddigi jogesetekhez képest új elem, az eltartotti minőség más irányban való megjelenése. Míg a Zambrano-ügyben a kiskorú uniós polgár gyermekek minősültek eltartottnak, akik a harmadik állambeli szüleik tartózkodása nélkül nem tudtak volna a tagállamok területén élni, addig ebben a jogesetben az eltartotti minőség fordított irányban jelenik meg. Az uniós polgár Ymeraga tartotta el szüleit és testvéreit. A Bíróságnak így arról kellett állást foglalnia, hogy önmagában az uniós polgár és családtagjai közötti eltartotti viszony elegendő –e ahhoz, hogy a családtag az uniós polgár jogán tartózkodási jogot kapjon az uniós jog alapján. A Bíróság szerint Kreshnik Ymeraga azon szándéka, hogy családtagjaival abban a tagállamban éljen együtt, amelynek állampolgára, nem elegendő annak ahhoz, hogy ilyen alapon a tartózkodási jogot megadják mivel annak megtagadása, nem fosztja meg Ymeragát az uniós polgári jogállás révén biztosított jogok lényegének tényleges élvezetétől.⁶⁴

Az *Aloka és Moudoulou-ügyben*⁶⁵ a togói állampolgár kérelmező Luxemburgba érkezve nemzetközi védelmet igényelt, melyet elutasítottak. Luxemburgban való tartózkodása alatt ikreknek adott életet, a gyermekek apaságát egy francia állampolgár, Moudoulou úr vállalta. Így a gyermekek uniós polgárságot szereztek. Az anya, az apától külön, a két gyermekkel továbbra is Luxemburgban élt, és tartózkodási engedélyt kért az uniós polgár

---

⁵⁸ Ymeraga-ügy, paras.11-14.

⁵⁹ Ymeraga-ügy, paras.18.

⁶⁰ Ebben az esetben is azt állapította meg a Bíróság, hogy a 2004/38. EK irányelv nem alkalmazható az ügyben.

⁶¹ Ymeraga-ügy, para.39.

⁶² Iida-ügy paras.78-79.

⁶³ Ymeraga-ügy, para.43.

⁶⁴ Ymeraga-ügy, para.39.

⁶⁵ C-86/12 Adzo Domenyo Aloka és társai kontra Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration, 2013. október 10. . <http://curia.europa.eu>.

családtag jogán. A tartózkodási engedély iránti kérelmét elutasították, viszont az illetékes hatóságok elismerték, hogy az ügy számos ponton hasonlít a Zambrano-ügyre, azzal a különbséggel, hogy az uniós polgár gyermekek nem az állampolgárságuk szerinti államban éltek.⁶⁶

Az ügy jelentős hasonlóságot mutat az Iida-üggyel is, hiszen az uniós polgár családtagja egy az uniós polgár (apa) tartózkodási helyétől eltérő tagállamban kívánt tartózkodási jogot szerezni.

A Bíróság döntése ennek fényében meglepő. Amellett, hogy elismerte a jelen eset Zambrano-üggyel rokon vonásait, a Zambrano-ügy formuláját használva mégis más döntésre jutott. Ez betudható az eset egyetlen eltérő elemének, miszerint az uniós polgárok nem az állampolgárságuk szerinti tagállamban tartózkodtak. Így adódott a lehetőség, hogy a Bíróság arra hivatkozzon, hogy bár az uniós polgárok eltartásáról a tartózkodási kérelem benyújtója gondoskodik kizárólagosan, a luxemburgi hatóságok megtagadhatják ezt úgy is, hogy közben nem sértik meg a Bíróság által a Zambrano-ügyben kimondottakat. Hiszen azzal, hogy az kiskorú uniós polgároknak a tartózkodásra nem jogosult harmadik állambeli családtagjukkal együtt el kell hagyniuk Luxemburgot, egy másik tagállamban, az állampolgárságuk szerinti tagállamban még élhetnek az uniós jog által biztosított szabad mozgás és tartózkodás jogával és abban az államban az uniós polgár jogán az anya is tartózkodásra jogosult.⁶⁷ Így a luxemburgi tagállami intézkedés nem fosztja meg az uniós polgárokat az uniós jogból fakadó jogok tényleges élvezetétől.⁶⁸

Tehát elmondható, hogy ezen ügyek középpontjában végig az uniós polgár érdekei állnak, és kapcsolódó uniós rendelkezések, az Alapszerződés és a bírósági esetjog célja mindösszesen az, hogy az uniós polgár érdekében megteremtse a családtag származékos jogát. Az említett származékos jogok célja és igazolása pedig azon a megállapításon alapul, hogy a jogok el nem ismerése sértheti az uniós polgár szabad mozgáshoz való jogát azáltal, hogy visszatartja őt a fogadó tagállamba való beutazáshoz és az ott-tartózkodáshoz fűződő jogainak a gyakorlásától.⁶⁹ Tehát az EUMSZ 20. cikkel ellentétesek azok a nemzeti intézkedések, melyek az uniós polgárok családtagjainak tartózkodását megtagadják és azzal a hatással járnak, hogy megfosztják az uniós polgárokat az uniós polgár jogállásuk révén biztosított jogok lényegének tényleges élvezetétől.⁷⁰

Ezekben az esetekben azonban nem teljesültek azok a különleges feltételek, melyek indokolnák, hogy az uniós polgárok családtagjainak tartózkodási jogát erre alapozzák. Egyrészt azért mert a függőségi, eltartotti viszony nem volt olyan mértékű, hogy az uniós polgár a tagállam területét elhagyni kényszerüljön, illetve az eltartásáról a másik, tartózkodási joggal rendelkező szülő is gondoskodni tudott, másrészt mivel egyes ügyekben, még ha a kérdéses tagállam területét a családtag tartózkodási jogának megtagadása esetén elhagyni is kényszerül, van olyan másik tagállam, ahol tartózkodásuk jogszerű, így érvényesíthetők az uniós polgárságból folyó jogok.

Ezzel együtt a Bíróság döntéseiben továbbment a korábbi ügyekhez képest, és elismerte, hogy a családi élethez való jog érvényesülését ettől függetlenül vizsgálni kell, mivel kérdés, hogy más alapokon, különösen a családi élet védelmére vonatkozó jogszabályok alapján megadható-e a tartózkodási jog. Így például a családdegyesítés jogcímén benyújtott tartózkodási engedély iránti kérelmek a 2003/86 irányelv hatálya alá tartoznak.⁷¹ Az Európai

---

⁶⁶ Alokpa-ügy, paras.11-18.

⁶⁷ Alokpa és Moudoulou-ügy, para.34.

⁶⁸ Alokpa és Moudoulou-ügy, para.35.

⁶⁹ Iida-ügyben hozott ítélet 67. és 68. pontja

⁷⁰ O. és S. egyesített ügyek para.45., Ruiz Zambrano ügyben hozott ítélet 42. pontja alapján.

⁷¹ A családdegyesítési irányelv 1. cikke alapján.

Unió által elfogadott ún. családegyesítési irányelv⁷² arra kötelezi a tagállamokat, hogy ezeket a kérelmeket az érintett gyermekek érdekeinek figyelembevételével vizsgálják a családi élet elősegítése érdekében.⁷³ A családegyesítés jogcímén kérelmezett tartózkodási engedély azonban ebben az esetben is csak akkor adható meg amennyiben az elutasítás megfosztaná az érintett uniós polgárt az uniós polgárság jogállás révén biztosított jogok lényegének tényleges gyakorlásától.⁷⁴ Így nem egyértelmű, hogy a Bíróság felhívása a családi élethez való jog, illetve a gyermek érdekeinek figyelembe vételére mennyiben befolyásolja a tagállami döntést a tartózkodási engedély elutasításáról. Az uniós szinten elismert alapjogok⁷⁵ kapcsán ilyenkor a tagállamoknak, amellett hogy saját nemzeti jogukat az uniós joggal összhangban kell értelmezniük, arra is ügyelniük kell, hogy a másodlagos uniós jog rendelkezéseit az uniós jogrend révén védelemben részesített alapvető jogokkal összhangban alkalmazzák.⁷⁶

Így összességében elmondható, a Zambrano-doktrína csak nagyon speciális esetben érvényesíthető a Bíróság joggyakorlata szerint, és „a tényleges élvezet” védelme a Bíróság megítélése szerint csak kivételesen alkalmazható olyan ügyekben, ahol az uniós polgár nem élt a szabad mozgás jogával. Ez a kivételes eset az, amikor az uniós polgár és a harmadik állambeli családtag függőségi viszonya olyan mértékű, hogy az uniós polgár jogérvényesítése a családtag jogi helyzetétől függ teljes mértékben, a családtag mozgása és tartózkodása egyértelműen meghatározza az uniós polgár sorsát is, és annak tagállamok területén kívüli megvalósulása az uniós polgárságból folyó jogosultságok érvényesítését is lehetetlenné teszi.⁷⁷

Viszont az, hogy ez mikor és hogyan állapítható meg minden kétséget kizáróan egy harmadik állambeli vonatkozásában és milyen mértékű kell, hogy legyen a függőség, továbbra is tisztázásra várt. A fejezetben vizsgált jogesetekben a Bíróság a speciális körülmények hiányára hivatkozva nem pontosította, hogy az uniós jog mely előírásainak kell, hogy megfeleljenek a tagállamok, illetve mikor tekinthető a tagállami szabályozás és gyakorlat állampolgársági ügyekben az uniós jognak megfelelőnek. Ezzel elmulasztotta azt a lehetőséget, hogy egy egyértelmű korlátot állítson fel a tagállami állampolgársági intézkedések számára, mely megvédi az uniós polgárság kategóriáját a tagállami döntéseknek való kiszolgáltatottságtól.

Az Európai Bíróság 2014-től kezdődően újabb jogesetekben vizsgálta a még pontosításra váró kritériumokat. Míg a korábbi jogesetekben az eset speciális körülményeit-eltartotti minőség, határon-átnyúló elem meglétét- elemezte a Bíróság, addig a *CS, Rendón Marín és NA-ügyekben* már az uniós jog alapján a harmadik állambelieknek biztosított származékos tartózkodási jog érvényesítésének korlátjai is napirendre kerültek.

IV. A Zambrano-teszt új megvilágításban

Az *NA ügy*⁷⁸ kérelmezője egy pakisztáni állampolgár volt, aki 2003 szeptemberében férjhez ment KA német állampolgárhoz, és a házaspár 2004 márciusában az Egyesült Királyságba költözött. A házaspárnak két lánygyermek született az Egyesült Királyságban,

⁷² A családegyesítési jogról szóló, 2003. szeptember 22-i 2003/86/EK tanácsi irányelv (HL L 251., 12. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 224. o.)

⁷³ Az irányelv 20. bekezdése.

⁷⁴ O. és S. egyesített ügyek para.50.

⁷⁵ Az Európai Unió Alapjogi Chartájának a családi életnek a gyermek szempontjából való fontosságát hangsúlyozó 7. és 24. cikke.

⁷⁶ O. és S. egyesített ügyek para.78.

⁷⁷ Schiffner Imola: Az uniós polgár és családjainak jogi helyzete az Európai Bíróság esetjogában. p.232. In Forum: Acta Juridica et Politica 4:(1) pp. 221-236., 2014.

⁷⁸ Secretary of State for the Home Department kontra NA, 2016.június 30. <http://curia.europa.eu>.

akik ott is kezdték meg iskolai tanulmányaikat, de német állampolgársággal rendelkeztek. A házasságot 2009-ben felbontották és a két gyermek feletti kizárólagos szülői felügyeleti jogot NA részére ítélték meg. NA huzamos tartózkodáshoz való jog megszerzése iránti kérelmet nyújtott be az Egyesült Királyságban, amit a belügyminiszter elutasított. NA megtámadta a döntést bíróság előtt, mely a kérelmezőnek adott igazat és jogszerűnek ítélte a NA tartózkodását.⁷⁹

A belügyminiszter fellebbezésében ugyan elismerte a gyermekek uniós polgári minősége folytán az EUMSZ 20. cikkből és az EUMSZ 21. cikkből fakadó jogainak fennállását, úgy ítélte meg, hogy e jogokat csak akkor sértenék meg, ha a gyermekek „gyakorlatilag kénytelenek lennének elhagyni az Unió egészének területét.” Mivel a gyermekek német állampolgárok voltak, ez a helyzet nem állt fenn, hiszen a gyermekek jogosultak lettek volna Németországban tartózkodni.⁸⁰

A másodfokú bíróság végül helyt adott NA kérelmének miután úgy ítélte meg, hogy egyfelől az Egyesült Királyságban való tartózkodás jogának NA-tól való megtagadása arra kényszerítené a gyermekeit, MA-t és IA-t, hogy e tagállamot az anyjukkal együtt elhagyják, mivel ez utóbbi számára ítélték meg a gyermekek feletti kizárólagos felügyeleti jogot, másfelől az e gyermekek kiutasítására vonatkozó intézkedés sértené Emberi Jogok Európai Egyezményének 8. cikkét.

A Bíróság feladata az volt az előzetes döntéshozatali eljárásban, hogy megvizsgálja, hogy mely uniós jogi rendelkezés biztosíthat és milyen feltételek fennállása esetén, tartózkodási jogot az uniós polgárnak és családtagjának. A Bíróság ugyanis megállapította, hogy „a kisgyermek (uniós polgár) tartózkodási jogának gyakorlása szükségszerűen maga után vonja e gyermek azon jogát, hogy a felette ténylegesen szülői felügyeletet ellátó személy vele együtt tartózkodhasson a fogadó tagállamban.”⁸¹

A Bíróság elsőként a 2004/38 irányelv alkalmazási lehetőségét vizsgálta. Az irányelv azonban hiába biztosítja az elvált harmadik állambeli tartózkodási jogát a Bíróság megítélése szerint 13. cikke (2) bekezdése értelmében amennyiben a házasság felbontására irányuló bírósági eljárás megindítására azt követően került sor, hogy az uniós polgár házastárs elhagyta e tagállamot a tartózkodási jog már nem éled fel.⁸²

Viszont a munkavállalók Közösségen belüli szabad mozgásáról szóló 1612/68/EGK tanácsi rendelet 12. cikke alapján tartózkodási joga van annak a harmadik állambeli szülőnek, aki az uniós polgár gyermek felett kizárólagos felügyeletet gyakorol, amennyiben „az uniós polgársággal rendelkező és korábban e tagállamban dolgozó szülő azt megelőzően elhagyta e tagállamot, hogy a gyermek ott megkezdte volna iskolai tanulmányait.”⁸³

Mindezek fényében a Bíróság újból leszögezte, hogy amennyiben az uniós jog szerződéses rendelkezései, illetve a másodlagos jogi rendelkezések biztosítják az uniós polgár tartózkodási jogát, akkor ez származékos módon az uniós polgár családtagjaira is kiterjed, különösen, ha a harmadik állambeli szülő gyakorolja kizárólagosan a felügyeleti jogot a gyerekek felett.⁸⁴

Ebben az esetben nincs szükség arra, hogy az EUMSZ 20. cikkére hivatkozva kerüljön sor a harmadik állambeli családtag tartózkodási jogának megállapítására.⁸⁵

Így ebben a jogesetben sem került sor az az ún. *Zambrano-védelem* feltételeinek további pontosítására.

---

⁷⁹ NA-ügy, paras.15-23.

⁸⁰ NA-ügy, paras.28-29.

⁸¹ NA-ügy, para.80.

⁸² NA-ügy, paras.34-35.

⁸³ Ird. C-310/08, *Ibrahim-ügy*, C-480/08 *Teixeira-ügy*, C-413/99 *Baumbast-ügy* -in NA-ügy, para.68.

⁸⁴ NA-ügy, para.79. Hasonlóképpen lásd: 2013. október 10-i Alokpa és Moudoulou ítélet, C-86/12, EU:C:2013:645, 29. pont).

⁸⁵ NA-ügy, para.74.

A CS ügy⁸⁶ egy marokkói állampolgárral foglalkozott, aki az Egyesült Királyság területén tartózkodott a brit állampolgárságú fiával. 2012-ben bűncselekményt követett el, ami miatt 12 hónap börtönre ítélték. Ezzel egyidőben tájékoztatták arról, hogy büntetőjogi felelősségének megállapítása miatt kiutasíthatják az Egyesült Királyságból. CS menedékjog iránti kérelmet terjesztett elő, amit a belügyminiszter elutasított. Cs bírósághoz fordult, mely megállapította, hogy CS-vel szembeni kiutasítási intézkedés esetén az Egyesült Királyságban egyik családtag sem tudna a gyerekekről gondoskodni, tehát a gyermeknek követnie kellene anyját annak származási országába.⁸⁷

A tagállami bíróság a Ruiz Zambrano-ítéletre hivatkozva megállapította, hogy: „[a]z Európai Unió polgárait semmilyen körülmények között nem lehet az Európai Unió területéről hallgatólagosan kiutasítani, [...],[e]zen kötelezettség alól nincs semmilyen kivétel, ideértve azt az esetet is, amikor [...] a szülők büntetett előéletűek, [...] következképpen a szóban forgó kiutasítási határozat nem jogszerű, mert sérti a gyermeket az EUMSZ 20. cikk alapján megillető jogokat.”⁸⁸ A belügyminiszter fellebbezett és arra hivatkozott, hogy az uniós joggal nem ellentétes az, hogy CS-t kiutasítják származási államába, még akkor sem, ha ezzel az uniós polgár gyermekét megfosztják az e jogálláshoz kapcsolódó jogok lényegének tényleges élvezetétől.

A Bíróság az előzetes döntéshozatali eljárásban azt vizsgálta, hogy megtilthatja-e az uniós jog és különösen az EUMSZ 20. cikk a tagállamnak azt, hogy kitoloncolja azt a harmadik országbeli állampolgárt, aki a tagállam állampolgárságával rendelkező uniós polgár szülője és felügyeletét ténylegesen gyakorló személy, akkor, ha ez megfosztaná az uniós polgár gyermeket az uniós polgár jogálláshoz kapcsolódó jogok tényleges élvezetétől. Milyen körülmények között megengedhető az ilyen kiutasítás az uniós jog alapján?⁸⁹

A Bíróság a Ruiz Zambrano ítéletre hivatkozva kijelentette, hogy az EUMSZ 20. cikkel ellentétesek azok a nemzeti intézkedések, amelyek azzal a hatással járnak, hogy megfosztják az uniós polgárokat az uniós polgár jogállás révén biztosított jogok lényegének tényleges élvezetétől.⁹⁰ Megerősítve a Zambrano-doktrínát a Bíróság hangsúlyozta, hogy vannak egészen különleges helyzetek, amelyekben az érintett uniós polgár nem élt a szabad mozgáshoz való jogával – mindazonáltal biztosítani kell a tartózkodási jogot harmadik ország olyan állampolgárának, aki az említett uniós polgár családtagja, mivel ellenkező esetben az uniós polgárság tartalmát veszítené. Az ilyen jog megtagadásának következményeként az uniós polgár kénytelen lenne elhagyni az Unió egészének területét, és ezzel megfosztaná őt az e jogállás révén biztosított jogok lényegének tényleges élvezetétől.⁹¹

Tehát bár olyan rendelkezések szabályozzák ezt a kérdést, melyek a tagállamok hatáskörébe tartoznak, (bevándorlási szabályozás), az uniós jog mégis korlátozhatja ezek alkalmazását az uniós polgárságra hivatkozva, hiszen ezek a helyzetek szoros összefüggésben állnak az uniós polgár szabad mozgáshoz való jogával.⁹² A Bíróság viszont azt is megállapította, hogy amennyiben a kiutasító határozat a közrendre vagy a közbiztonságra nézve valódi, közvetlen és kellően súlyos veszély fennállásán alapul, tekintettel a harmadik állambeli által elkövetett bűncselekményekre, hiába látja el ez a szülő az uniós polgár gyermek kizárólagos felügyeletét, az uniós joggal összhangban állhat a harmadik állambeli

⁸⁶ C-304/14 Secretary of State for the Home Department kontra CS, 2016. szeptember 13. <http://curia.europa.eu>

⁸⁷ CS-ügy, paras. 25-30.

⁸⁸ Cs-ügy, para.17.

⁸⁹ CS-ügy, para.19.

⁹⁰ CS-ügy, para.26.

⁹¹ CS-ügy, para.29.

⁹² Haag, Maria: CS and Rendón Marín: Union Citizens and their Third-Country National Parents – A Resurgence of the Ruiz Zambrano Ruling? <http://eulawanalysis.blogspot.hu/2016/09/cs-and-rendon-marin-union-citizens-and.html> (2017.11.01)

tartózkodási kérelmének elutasítása.⁹³ Mindazonáltal a kiutasításról szóló döntés nem alapulhat kizárólag azon, hogy az érintett büntetett előéletű különösen akkor, ha így megfoszthatja CS gyermekét az uniós polgár jogállás révén számára biztosított jogok lényegének tényleges élvezetétől.⁹⁴

A nemzeti hatóságoknak a döntés során tekintettel kell lenniük az arányosság elvére, a gyermek mindenképp felett álló érdekére és az alapvető jogokra. Az értékelés során figyelembe kell venni az érintett egyén személyes magatartását, az érintett adott tagállam területén való tartózkodásának időtartamát és jogszerű jellegét, az elkövetett bűncselekmény természetét és súlyát, az érintett társadalomra való tényleges veszélyességének mértékét, a szóban forgó gyermek életkorát és egészségi állapotát, valamint családi és gazdasági helyzetét. Figyelembe kell vennie továbbá azokat az alapvető jogokat, amelyek tiszteletben tartását a Bíróság biztosítja, különösen a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogot, amelyet az Alapjogi Charta 7. cikke rögzít.⁹⁵

*Rendón Marín-ügyben*⁹⁶ a kolumbiai állampolgárságú kérelmező Spanyolországban született, két kiskorú gyermek, egy spanyol állampolgárságú fiúgyermek és egy lengyel állampolgárságú lánygyermek apja. A gyerekek nem éltek a szabad mozgáshoz való jogukkal, mindig Spanyolországban tartózkodtak. A harmadik állambeli apa gyermekei felett kizárólagos felügyeleti joggal rendelkezett, és a gyermekeit kizárólagosan nála helyezték el. A két gyermek megfelelő ellátásban és iskolai nevelésben részesült. Viszont A. Rendón Marín büntetett előéletű volt, emiatt tartózkodási engedély iránti kérelmét elutasították. A kérelmező fellebbezést nyújtott be Zhu és Chen ítélet és Ruiz Zambrano ítéletre hivatkozva. A spanyol hatóságok jelezték, hogy az alkalmazandó nemzeti jogszabályok tiltják a tartózkodási engedély megadását, ha a kérelmező büntetett előéletű Spanyolországban.⁹⁷

Kérdés, hogy az olyan nemzeti szabályozás, amely az eltérés bármilyen lehetősége nélkül megtiltja a tartózkodási engedély megadását nyilvánartartott büntetett előélet esetén, összeegyeztethető-e a Bíróságnak az EUMSZ 20. cikkével, akkor, ha ennek következménye az, hogy a harmadik állambeli által eltartott uniós polgár kiskorút megfosztják az Unió területén való tartózkodás jogától?

A megállapítás hasonló volt, mint a CS ügyben; az uniós polgár vagy a családtagja tartózkodási jogát korlátozó intézkedéseknek, többek között a közrendi okból hozottaknak, tiszteletben kell tartaniuk az arányosság elvét, és kizárólag az érintett egyén személyes magatartásán alapulhatnak.⁹⁸ Korábbi büntetőítéletek önmagukban nem képezhetik a közrendi vagy közbiztonsági okokból hozott intézkedések meghozatalának az alapját, a harmadik állambeli valódi és közvetlen veszélyt kell, hogy jelentsen a társadalom vagy az érintett tagállam valamely alapvető érdekére.⁹⁹

Ebből következik, hogy a Bíróság szerint az uniós joggal ellentétes a tartózkodási jognak megelőzési indokokon alapuló, és a többi külföldivel szemben elrettentési célból elhatározott korlátozása, különösen, ha ezt az intézkedést a büntetőjogi felelősséget megállapító ítéletet követően, automatikusan hozták meg, a speciális körülmények mérlegelését elmulasztva.¹⁰⁰

Ezekből az ítéletekből egyértelműen kiderül, hogy az EUMSZ 20. cikkén alapuló védelem, tehát az az eset, amikor a kérdéses ügyben fennálló helyzet nem tartozik az uniós másodlagos jogának (2004/38-as irányelv) hatálya alá, de az uniós polgárság lényeges elemét

⁹³ Cs-ügy, para.40.

⁹⁴ Cs-ügy, para.45.

⁹⁵ Cs-ügy, paras.40-41.

⁹⁶ C-165/14 Alfredo Rendón Marín kontra Administración del Estado, 2016. szeptember 13. <http://curia.europa.eu>.

⁹⁷ Rendón Marín-ügy, paras.14-19.

⁹⁸ Rendón Marín-ügy, para.59.

⁹⁹ Rendón Marín-ügy, para.60.

¹⁰⁰ Rendón Marín-ügy para.61.

érinti, csak nagyon kivételes körülmények között alkalmazható, elsősorban akkor, ha kiskorúak harmadik állambeliekkel tartózkodnak az EU területén.¹⁰¹

Amennyiben lehetséges a Bíróság más uniós jogi alapot „talál” a tartózkodási jog megállapításához. Amennyiben azonban a vizsgált helyzet nem rendezhető a 2004/38/EK irányelv rendelkezései szerint, akkor az uniós polgárság védelmében, az abból származó jogok hatékony érvényesülését segítve, igyekszik minél több támpontot biztosítani a nemzeti hatóságok számára a harmadik állambeliek származtatott tartózkodási jogának garantálásához, a lehetséges korlátozásokat és megvonási okokat leszűkítve.

További újdonságnak számít, hogy a Bíróság a Zambrano és a McCarthy ügyekhez képest nagyobb bátorsággal hivatkozik az Európai Unió Alapjogi Chartájára és rögzíti, hogy a kiutasításról szóló döntés meghozatalakor a nemzeti hatóságoknak figyelemmel kell lenniük a Charta 7. cikkére és 24. cikk (2) bekezdésére is.¹⁰² Mindazonáltal azt is le kell szögezni, hogy az Alapjogi Chartára hivatkozás továbbra is csak abban az esetben lehetséges, amennyiben az ügyben fennálló jogi kérdés az uniós jog hatálya alá tartozik, és a McCarthy, illetve a Dereci ügyben ennek lehetőségét kizárta a Bíróság, míg a CS és Rendón Marín ügyben nem.

A legújabb jogesetek abban is változást hoztak, hogy a CS és Rendón Marín ügyben fokozottabb figyelmet kapott az uniós polgársághoz kapcsolódó jogok védelme és az attól való megfosztás veszélyének kiküszöbölése. A legszembetűnőbb különbség abban áll, hogy míg a Rottmann-ügyben¹⁰³ az állampolgárságtól megfosztás ismert jogesetében a Bíróság mindösszesen az arányosság elvének tiszteletben tartására hív fel, addig a CS és a Rendón Marín ügyben már egy sor kritériumot rögzít, melyet figyelembe kell venni a harmadik állambeli jogállásával és esetleges kitoloncolásával kapcsolatban.

A Bíróság egy 2016-os jogesetben újabb lehetőséget kapott a Zambrano-doktrína még tisztázatlan alkalmazási kérdéseinek pontosítására, különösen az uniós jog által megalapozott tartózkodási jog alapjogvédelmi szempontjainak vizsgálata céljából.

V. Zambrano-ügy reloaded-avagy a Chavez-Vilchez-ügy¹⁰⁴

A Bíróság által egyesített ügyekben nyolc olyan kérelmező szerepelt, akik harmadik állambeli anyák voltak Hollandiában és holland állampolgárságú gyerekeket gondoztak. Egyiküknek sem volt érvényes tartózkodási engedélye, mindazonáltal kitoloncolásukról sem intézkedtek a holland hatóságok, viszont ennek okán nem vállalhattak munkát a tagállamban.¹⁰⁵

A gyerekek holland apjuk jogán kapták meg a holland állampolgárságot. A nyolc kiskorú közül hét még sosem élt a szabad mozgás jogával és nem hagyták el Hollandia területét.

A vizsgált időszakokban a felperesek szociális segílyt és családi támogatást kértek, melyet minden esetben elutasítottak érvényes tartózkodási engedély hiányában.¹⁰⁶

Az előzetes döntéshozatali eljárásban szereplő ügyben arra a kérdésre keresték a választ a harmadik országbeli felperesek, hogy uniós polgár gyermekek anyjaként az adott körülmények között alapíthatnak-e tartózkodási jogot az EUMSZ 20. cikkre. Érvelésük

¹⁰¹ Rendón Marín-ügy, para. 74.; CS-ügy, para. 29.

¹⁰² CS-ügy, paras 36,48; Rendón Marín-ügy, paras. 66, 85.

¹⁰³ C-135/08 Janko Rottmann v. Freistaat Bayern, EBHT 2010.I-01449.o.

¹⁰⁴ C-133/15. H.C. Chavez-Vilchez és társai kontra Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank és társai, 2017. május 10., <http://curia.europa.eu>.

¹⁰⁵ A C-133/15. sz. ügyben, paras. 20-35.

¹⁰⁶ Chavez-Vilchez-ügy, paras. 30-31.

szerint amennyiben tartózkodásuk jogszerű akkor az egyenlő bánásmód elve alapján a holland állampolgárokkal egyenlő módon jogosultak szociális támogatásra is.¹⁰⁷

A Bírósághoz terjesztett előzetes döntéshozatali eljárás egyik kérdése az volt, hogy mennyiben döntő tényező a tartózkodási jog megadása kapcsán, hogy az uniós polgár gyermekről napi szinten ténylegesen a harmadik állambeli anya gondoskodik? Vizsgálni kell-e hogy milyen mértékű a gyermek anyjára utaltsága és jelentőséggel bír-e ezen kérdés megválaszolása szempontjából, hogy e szülő jogi, gazdasági és/vagy érzelmi szempontból nem egyedül viseli gondját a gyermeknek, és nem kizárt, hogy az adott tagállam állampolgárságával rendelkező másik szülő ténylegesen képes lehet gondoskodni a gyermekről?¹⁰⁸

A feltett kérdések már olyan szempontból is döntő fontosságúnak minősültek, hogy általános gyakorlattá vált a tagállamokban, hogy a Zambrano-ügy megállapításait nagyon szűken értelmezik, és csak akkor alkalmazzák, amikor az apa objektív szempontból nem képes a gyermekről gondoskodni, mivel például fogvatartott, szakosított intézetbe vagy kórházba utalták, avagy elhalálozott.¹⁰⁹ Ezen esetektől eltekintve a harmadik országbeli állampolgár szülő feladata valószínűsíteni, hogy az apa nem képes a gyermekről gondoskodni, adott esetben harmadik személy segítségével sem.¹¹⁰

Így az előzetes döntéshozatali eljárásban arra a kérdésre is várták a választ, hogy valószínűsíteni kell-e a Zambrano-doktrína alapú tartózkodási jog megadásához azt, hogy bár az uniós polgár apa bár a tagállam területén tartózkodik, nem képes vagy nem akar a gyermekről gondoskodni.

A Bíróság elsőként újra megerősítette az NA ügyben is alkalmazott tételt, miszerint amennyiben a harmadik állambeli tartózkodási joga levezethető az EUMSZ 21. cikk és a 2004/38 irányelv alapján, akkor az felülírja az EUMSZ 20.cikkének érvényesítési lehetőségét.¹¹¹

Az uniós jog viszont az EUMSZ 21. cikk (1) bekezdésére és a 2004/38 EK irányelvre alapítva a tagállamokba való beutazás, illetve az ott tartózkodás jogát csak olyan harmadik állambelinek biztosítja, aki olyan uniós polgár családtagja, aki a szabad mozgáshoz való jogot az állampolgársága szerinti tagállamon kívüli más tagállamban, állampolgárságot nem adó, tagállamban való letelepedés útján gyakorolta.¹¹² A Bíróság megítélése szerint Chavez-Vilchez asszony ezen az alapon is rendelkezik tartózkodási joggal,¹¹³ kivéve, ha a nemzeti hatóságok úgy ítélik meg, hogy az asszony megsértette a jogszerű belépésre vonatkozó irányelvi rendelkezéseket.¹¹⁴

A fennmaradó esetekben az uniós polgár gyermek és a harmadik ország állampolgárságával rendelkező felmenője helyzetét az EUMSZ 20. cikk szempontjából kell megvizsgálni.¹¹⁵

Ebben a vonatkozásban a Bíróság megismételte a Zambrano-ügy doktrínáját, miszerint ha egy olyan helyzet áll fenn az ügyben, hogy a harmadik országbeli állampolgár tartózkodásának megtagadása az uniós polgár gyermeket az Unió területének elhagyására

¹⁰⁷ Chavez-Vilchez-ügy, para. 32.

¹⁰⁸ Chavez-Vilchez-ügy, paras. 34-39.

¹⁰⁹ Chavez-Vilchez-ügy, para.36.

¹¹⁰ Chavez-Vilchez-ügy, para. 36.

¹¹¹ Chavez-Vilchez-ügy, paras. 53-57.

¹¹² Chavez-Vilchez-ügy, paras. 52-53.

¹¹³ *Alopa and Moudoulou* and *NA*. ügy értelmében amennyiben az EUMSZ 21.cikke elegendő alapot ad a tartózkodási jog biztosítására nem indokolt az EUMSZ 20.cikkének közvetlen alkalmazása a tartózkodási jogot igazolandó.

¹¹⁴ A 2004/38/EK irányelv 5. cikk(1) megköveteli a harmadik állambeli családtagtól, hogy rendelkezzen érvényes úti okmányokkal.

¹¹⁵ Chavez-Vilchez-ügy, para.57.

készítené, ami az uniós polgár jogállásból eredő jogok korlátozásával járna, illetve megfosztaná gyermekeiket azon jogok lényegének tényleges gyakorlásától, akkor a harmadik állambeli családtag tartózkodási joga levezethető az uniós jogból.¹¹⁶ Viszont annak eldöntéséhez, hogy ez a helyzet az adott ügyben fennáll-e a Bíróság új szempontok figyelembevételét ajánlotta.

Releváns tényezőnek tartotta a gyermek feletti felügyelet kérdését, valamint azt, hogy jogi, gazdasági vagy érzelmi szempontból a gyermek gondját a harmadik országbeli állampolgár szülő viseli-e.¹¹⁷

Különösen a harmadik állambeli szülő és az uniós polgár gyermek közötti függőségi viszony befolyásolja döntően az uniós polgár gyermek helyzetét, hiszen ahhoz vezet, hogy az uniós polgár kénytelen elhagyni nemcsak azon tagállam területét, amelynek állampolgára, hanem az Unió egészének területét is.¹¹⁸

Ennek a *függőségi viszony* az értékelése során a Bíróság a másik, uniós polgársággal rendelkező szülő helyzetét is vizsgáltni javasolta a Chavez-Vilchez ügyben, de kiemelte, hogy a nemzeti hatóságok önmagában azt a tényt, hogy a másik, uniós polgár szülő ténylegesen képes és készen áll arra, hogy napi szinten ténylegesen egyedül viselje gondját a gyermeknek, nem vehetik döntő szempontnak. Releváns tényező ugyan, ám önmagában még nem elegendő annak megállapításához, hogy a harmadik országbeli állampolgár szülő és a gyermek között nincs olyan függőségi viszony, amely miatt ez utóbbi az Unió területének elhagyására kényszerül, ha e harmadik országbeli állampolgártól¹¹⁹ megtagadják a tartózkodási jogot.¹²⁰

„Az ilyen megállapítást ugyanis – az érintett gyermek mindenek felett álló érdekében – az adott ügy körülményei összességének, többek között a gyermek életkora, a testi és érzelmi fejlettsége, a mind az uniós polgár szülővel, mind a harmadik országbeli állampolgár szülővel fennálló érzelmi kapcsolata erősségének, valamint azon kockázat figyelembevételére kell alapozni, amelyet az utóbbitól való elszakítása a gyermek lelki egyensúlyára jelenthet.”¹²¹

Az sem ellentétes az uniós joggal, ha a döntés meghozatala előtt a tagállami hatóságok a harmadik állambeli szülőtől elvárják, hogy olyan bizonyítékokat nyújtson be, hogy a harmadik országbeli állampolgár szülő tartózkodási jogát megtagadó határozat a gyermeket megfosztja az uniós polgárként meglévő jogállás révén biztosított jogok lényegének tényleges élvezetétől azáltal, hogy az Unió területe egészének elhagyására kötelezi őt.¹²²

A Bíróság olyan szempontok sorát sorolja fel így, melyek a későbbiekben segíthetnek a Zambrano-helyzetek felismerésében. Ez a törekvés már fellelhető volt a CS és Rendon Marín ügyekben is, különösen az arányossági teszt alkalmazása kapcsán¹²³, viszont mégis a Chavez-Vilchez döntés az, ahol új szempontok világítják meg azt a helyzetet, hogy hiába rendelkeznek az uniós polgár gyermekek tagállami (holland) állampolgárságú apával, ez nem védi meg őket attól, hogy kénytelenek legyenek elhagyni a tagállamok területét, amennyiben a róluk napi szinten ténylegesen gondoskodó harmadik állambeli kitoloncolásra kerül.¹²⁴

¹¹⁶ Chavez-Vilchez-ügy, para. 65.

¹¹⁷ Chavez-Vilchez-ügy, para. 68.

¹¹⁸ Zambrano ítélet, paras. 43.,44.

¹¹⁹ A döntés nemcsak a harmadik állambeli anyák számára jelent megoldás a tartózkodási joguk speciális esetben való érvényesítésére, hanem minden olyan családtag kapcsán, aki napi szinten ténylegesen gondoskodik az adott tagállam állampolgárságával rendelkező kiskorú gyermekéről.

¹²⁰ Chavez-Vilchez-ügy, para. 71.

¹²¹ Chavez-Vilchez-ügy, para. 71.

¹²² Chavez-Vilchez-ügy, para. 78.

¹²³ Haag 2017.

¹²⁴ Chavez-Vilchez-ügy, para. 72

Ezen értékelés keretében az illetékes hatóságoknak figyelembe kell venniük a családi élet tiszteletben tartásához való jogot, amelyet az Európai Unió Alapjogi Chartájának 7. cikke rögzít, és amely cikket a gyermeknek az említett Charta 24. cikkének (2) pontjában elismert mindenek felett álló érdekével összefüggésben kell értelmezni.¹²⁵ A döntés kiemelte annak fontosságát is, hogy az EUMSZ 20. cikk szerinti ún. Zambrano-védelmet az uniós polgár gyermek mindenekfeletti érdekének figyelembevétele igazolja. Tehát nemcsak az uniós polgárság lényegét védi, hanem az uniós polgár gyermek alapjogait is.¹²⁶ A korábbi állásponthoz képest annyiban jelent változást, hogy a Bíróság Chavez-Vilchez döntésével elismerte, hogy a gyerek legjobb érdekét az szolgálja, ha családban nő fel, mindkét szülője gondoskodása alatt él. Ez a szempont a Dereci-ügyben még nem került megfelelő védelem alá.¹²⁷

A Chavez-Vilchez döntés nemcsak megerősíti a Zambrano-döntést, hanem ki is tágítja annak hatókörét. Újítást jelent, hogy az uniós polgár családtagja bizonyítottan nemcsak a tartózkodás jogát származtathatja a családtag jogán az uniós jog szerint, hanem ehhez kapcsolódó járulékos jogokat, így a szociális támogatáshoz való jogot is.¹²⁸ Így az EUMSZ 20. cikkének alkalmazása nemcsak a kitoloncolást elkerülendő, hanem a szociális támogatást érvényesítendő is alapul szolgálhat a harmadik állambelinek.¹²⁹

VI. Következtetések

A legújabb jogesetek fényében a következő joggyakorlat látszik kibontakozni az uniós polgár és családtagjait illetően. Míg a Zambrano-ügy előtti esetjog leginkább az uniós jog hatálya alá tartozás kategóriáját reformálta meg, és tette végül a szabad mozgás és a valódi határon átnyúló elem hiányában is alkalmazhatóvá az uniós jogot, addig a Zambrano-ügy utáni jogesetek ennek megszorítására törekedtek, hangsúlyozva a Zambrano-ügy speciális körülményeit és kivételes alkalmazási lehetőségét.

Az ügyek megítélésének kulcsfontosságú elemévé vált az eltartotti minőség, függőségi viszonyban állás megfelelő értékelése és az uniós jogból folyó jogosultságok tényleges élvezetének védelme. Az Európai Bíróság gyakorlatából az derül ki, hogy míg a gazdasági, érzelmi kíváncsolom nem elegendő indok az uniós jog alkalmazásához és ezáltal a tartózkodási jog biztosításához, addig a napi szintű gondoskodás és felügyelet ténye igen.¹³⁰

Az Európai Bíróság a függőségi, eltartotti viszonyt akkor találta kivételt, és ezáltal uniós jogi beavatkozást érdemlőnek, ha ez olyan mértékű, hogy az uniós polgár jogérvényesítése a családtag jogi helyzetétől függ teljes mértékben, a harmadik állambeli tartózkodási jogának megtagadása egyet jelentene az uniós polgár tagállam területén való tartózkodásának végével.

A vizsgált új esetek arra is bizonyítékkul szolgálnak, hogy Zambrano-doktrína alapján biztosított tartózkodási jog korlátozható, és nem feltétel nélküli.¹³¹ Viszont mind az alapul szolgáló körülmények értékelése során, mind a tartózkodási jog lehetséges korlátozása esetében messzemenőig figyelembe kell venni az Európai Unió által elismert alapjogokat és jogelveket (arányosság elve) különös tekintettel a gyermek mindenekfeletti érdekére és a családi élethez való jogra. Az uniós polgár gyermeknek joga van arra, hogy vér szerinti

¹²⁵ Chavez-Vilchez-ügy, para.70.

¹²⁶ Chavez-Vilchez-ügy, para. 70-71.

¹²⁷ Haag 2017.

¹²⁸ Haag 2017.

¹²⁹ Chavez-Vilchez-ügy, para.32.

¹³⁰ Guild, Elspeth-Peers, Steve-Tomkin, Jonathan (szerk.): The Eu Citizenship Directive: a Commentary.p.66. Oxford University Press, Oxford, 2014.

¹³¹ CS-ügy, Rendon Marín-ügy, NA-ügy.

szülőjével, a gyermek felett felügyeleti jogot gyakorló harmadik állampolgár személlyel kapcsolatot tartson, és együtt éljen vele az Európai Unió területén.¹³²

Így a Bíróság a legtöbb uniós polgár és családtagjai jogi helyzetét érintő ügyben említést tett az alapjogi vonatkozásokról is. Idézte az Alapjogi Charta és az Emberi Jogok Európai Egyezményének (EJEE) rendelkezéseit is. Viszont a legtöbb jogesetben a könnyebb, bár minden szempontból jogszerű megoldást választva, elsősorban azt vizsgálta, hogy az ügy alapkérdése az uniós jog hatálya alá tartozik –e. A hatáskör-kiterjesztés tilalmára hivatkozva ugyanis elkerülhette azt, hogy a tagállami intézkedéseket és a saját döntését a családi élethez való jog érvényesüléséhez mérje, azzal összhangba hozza. Hiszen az Alapjogi Chartában foglalt alapjogok a tagállamokkal szemben csak akkor érvényesíthetők, ha a tagállam uniós jogot hajt végre vagy érint.

A legtöbb bírósági ítélet azzal végződik, hogy felhívja a tagállamok figyelmét az EJEE hasonló tartalmú rendelkezéseinek figyelembe vételére, a családi élet uniós alapjogának tiszteletben tartására, azonban nem kötelezheti erre a tagállamokat és nem is vizsgálhatja felül a tagállami intézkedéseket ennek fényében.¹³³ Mindazonáltal a kiskorú uniós polgár elszakítása a felette felügyeleti jogot gyakorló, róla ténylegesen gondoskodó harmadik állambeli szülőjétől egyértelműen az uniós polgár gyermek családi élethez való jogát sérti, melyet az Alapjogi Charta is elismer.¹³⁴

Ebben is újítást hoztak a legújabb jogesetek, különösen a Chavez-Vilchez-ügy. Ebben az ügyben a Bíróság kifejezetten alapul vette az említett alapjogi rendelkezéseket annak mérlegelésekor, hogy a harmadik állambeli tartózkodási joga levezethető-e az EUMSZ 20.cikkéből.¹³⁵

A Bíróság joggyakorlatának áttekintése után megállapítható, hogy *Zambrano-ügy* jelentette mindezidáig a legnagyobb jelentőségű döntést a harmadik állambeli családtag jogállását illetően, hiszen ebben az ügyben már az uniós polgársággal nem rendelkező harmadik állambeliek számára is az uniós jog alapján kívántak tartózkodási jogot biztosítani a tagállami szabályozást felülvizsgálva.

Az utóbbi években azonban a Zambrano-ítélet számos szempontból pontosításra és további értelmezésre szorult. A Bíróság elé került jogesetek részben betöltötték ezt a funkciót, de sok esetben csak tovább hangsúlyozták a Zambrano-ügy speciális körülményeit és megállapításainak kivételes jellegét.

A Chavez-Vilchez ügy viszont nemcsak pontosította a Zambrano-doktrína alkalmazásának feltételeit, hanem egy olyan újabb „színnel” gazdagította a harmadik állambeli családtag uniós tartózkodásának problémáját, amely a Zambrano-ügyben még nem volt fellelhető.

A Bíróság döntése szerinti, a tartózkodási jog megadását alapjogvédelmi szempontoktól is függővé tevő megközelítés elérheti végre azt, hogy az uniós polgárság egy olyan alapvető, önálló jogállás legyen, mely azon az alapon, hogy az egyén uniós polgársággal rendelkezik, teljeskörű, minden megkülönböztetéstől mentes gazdasági, politikai és szociális jogok rendszeréből álló jogi helyzetet biztosít és ezt elérhetővé teszi a családtagok számára is, magában foglalva akár a családi élethez való jog korlátozásoktól mentes élvezetét is.

¹³² Alapjogi Charta 24. cikk (2)-(3) bekezdése.

¹³³ Dereci-ügy, para.73.

¹³⁴ Az Alapjogi Charta 7. cikke szerint „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy tiszteletben tartsák magánéletét és családi életét, otthonát és kapcsolattartását.” És az Alapjogi Charta 24(3) bekezdése értelmében „Minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy rendszeres személyes közvetlen kapcsolatokat tartson fenn mindkét szülőjével, kivéve, ha ez érdekeivel ellenkezik.”

¹³⁵ Klaassen, Mark: The right of residence for non-EU parents of EU citizen children: the Chavez-Vilchez case. <http://leidenlawblog.nl/articles/the-right-of-residence-for-non-eu-parents-of-eu-citizen-children> (2017.11.01.)